

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Vytváranie nového prístupu s dôrazom na spotrebiteľov energie“

[COM(2015) 339 final]

(2016/C 082/04)

Spravodajca: Lutz RIBBE

Európska komisia sa 14. októbra 2015 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Vytváranie nového prístupu s dôrazom na spotrebiteľov energie“

[COM(2015) 339 final].

Sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť, ktorá bola poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci, prijala svoje stanovisko 7. januára 2016.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 513. plenárnom zasadnutí 20. a 21. januára 2016 (schôdza z 20. januára) prijal 209 hlasmi za, pričom 4 členovia hlasovali proti a 6 členov sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta analýzu Komisie a dôrazne podporuje jej návrhy. Je nevyhnutné, aby bol spotrebiteľ stredobodom európskej energetickej politiky a aby sa mu vytvorili rozsiahle možnosti na aktívnu spoluprácu.

1.2. „Bránenie spotrebiteľom vo vlastnej výrobe a spotrebe energie“ uvedené v oznámení Komisie je problém, ktorý je potrebné naliehavo vyriešiť, v dokumente však nie je dostatočne opísané, kde a ako k takémuto bráneniu konkrétne dochádza a čo presne je potrebné urobiť na jeho odstránenie. Komisia by mala v tejto súvislosti vypracovať samostatný dokument.

1.3. EHSV považuje prístup Komisie uznať miestne hľadiská, väčšmi ich zohľadniť a podporiť, za správny, rovnako ako aj urýchlenie zapojenia miestnych účastníkov trhu.

1.4. Otázka, ako navrhnuť nové energetické systémy, má strategický význam. Na vytvorenie čo najefektívnejšieho celkového systému je potrebná hospodárska súťaž. Presahuje to však rámec výroby a klasického predaja na trhu.

1.5. Dôležitú úlohu bude zohrávať reakcia na strane spotreby. Na tento účel je na strane spotrebiteľov potrebné vytvoriť aj o. i. technické predpoklady (inteligentné merače a inteligentné siete, po angl. „smart meters“ a „smart grids“), čo by sa malo chápať a financovať ako súčasť rozvoja siete.

1.6. Spotrebiteľia by prostredníctvom reakcie na strane spotreby mali prispôsobiť nielen svoju spotrebu energie a tým ušetriť peniaze. Komisia právom uvádza, že „kombinácia decentralizovanej výroby a skladovania s flexibilitou na strane spotreby môže ďalej spotrebiteľom umožniť stať sa vlastnými dodávateľmi a správcami (časti) svojich energetických potrieb, ktorí budú výrobcami a spotrebiteľmi, a tým znížiť účty za energiu“⁽¹⁾ (tzv. „výrobca-spotrebiteľ“).

1.7. Je potrebné vytvoriť nové motivačné programy, ktoré odmeňujú systémové formovanie vlastnej spotreby, priamu dodávku ako aj skladovanie energie v čase špičky a pravidelné dodávky energie, teda aktívne riadenie dopytu pre všetkých účastníkov trhu.

⁽¹⁾ COM(2015) 339 final.

1.8. Výhody tohto nového prístupu k výrobcu-spotrebiteľom, ktoré opísala Komisia, poukazujú na to, že pôjde o viac než len doplnenie „centralizovaných zdrojov výroby“. Ide o samostatnú možnosť voľby spotrebiteľov (ako napr. podniky, občania, mestské verejné služby atď.) zohrávať aktívnu úlohu v budúcom energetickom systéme aj prostredníctvom aktívnej výroby, vlastnej spotreby, skladovania a tiež vlastného predaja.

1.9. Komisia vo svojom oznámení dostatočne nedefinuje vlastnú výrobu a spotrebu. Uvedené príklady ukazujú, že dosť obmedzene chápe „prístup orientovaný na výrobcu-spotrebiteľa“. Podľa EHSV sa vlastná výroba a spotreba musia vnímať v širších súvislostiach a za sieťovým meračom nemožno vidieť len vlastnú energiu vyrobenú a spotrebovanú vo vlastnom zariadení.

1.10. Ostatné formy širšie vnímaných štruktúr Spoločenstva orientovaných na výrobcu-spotrebiteľa ešte len vznikajú, pričom čelia mnohým prekážkam. Presadzovanie nových obchodných modelov by zvýšilo novú, aktívnu úlohu spotrebiteľa a otvorilo by úplne nové možnosti na tvorbu hodnôt. Nevyhnutne sa musia zohľadniť v „novom prístupe s dôrazom na spotrebiteľov energie“.

1.11. Širšie formy vlastnej výroby a dodávok, ktoré využívajú verejné siete, samozrejme za poplatok, umožňujú prenajímateľom, menším podnikom alebo členom družstiev zohrávať aktívnu a zodpovednú úlohu na trhu s energiou a zarobiť, resp. ušetriť peniaze. Zhrnutie pojmu vlastnej výroby a spotreby do definície je preto z hľadiska sociálnej politiky nespravodlivé a z hľadiska hospodárskej politiky diskriminačné.

1.12. Decentralizovaný energetický systém, o ktorý sa Komisia snaží, si preto vyžaduje decentralizované trhové prístupy⁽²⁾. Spotrebiteľ by mal mať možnosť slobodne si vybrať nielen predajcu, ale aj výrobcu energie.

2. Úvod (obsah oznámenia Komisie)

2.1. Rámcová stratégia energetickej únie ponúka víziu energetickej únie, „v ktorej občania preberajú zodpovednosť za prerod energetického systému, vďaka novým technológiám platia menej za energiu a aktívne sa zúčastňujú na trhu ..., ktorá chráni zraniteľných odberateľov“⁽³⁾.

2.2. Hoci sa energetický sektor v Európe za posledné roky pretransformoval, medzi prekážky, ktoré spotrebiteľom – t. j. domácnostiam, podnikom a priemyslu – racionálne regulujúcim spotrebu a znižujúcim náklady bránia vo využívaní všetkých výhod prebiehajúcej energetickej transformácie, patria:

- nedostatok transparentnosti nákladov, spotreby a ponuky výrobkov,
- rastúci podiel sieťových poplatkov, daní a najmä odvodov na priemernom konečnom účte za elektrinu,
- nedostatočná hospodárska súťaž na mnohých maloobchodných trhoch, nedostatočná odmena za aktívnu účasť a ťažkosti pri zmene dodávateľa,
- nedostatočne rozvinuté trhy s energetickými službami pre domácnosti a reakcia na strane spotreby,
- bránenie vo vlastnej výrobe a spotrebe energie,
- nerovnaký prístup k informáciám a veľké prekážky pri vstupe nových konkurentov, čo spomaľuje zavádzanie dostupných vyspelých technológií a postupov, napr. inteligentného merania spotreby, inteligentných spotrebičov, distribuovaných zdrojov energie a zvyšovania energetickej účinnosti.

2.3. Nová koncepcia trhu s elektrinou⁽⁴⁾ je taká, že využitím nových technológií by nové a inovačné spoločnosti poskytujúce energetické služby mali všetkým spotrebiteľom umožniť plne sa zúčastňovať na energetickej transformácii prostredníctvom riadenia vlastnej spotreby s cieľom vytvoriť energeticky účinné riešenia, ktoré im ušetria peniaze a prispejú k celkovému zníženiu spotreby energie.

⁽²⁾ Pozri TEN/577 „Otvorenie verejnej konzultácie o novom trhu s energiou“ – pozri stranu 13 tohto úradného vestníka.

⁽³⁾ COM(2015) 80 final, s. 2.

⁽⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

2.4. Zároveň sa má zmeniť aj úloha spotrebiteľa; mal by byť schopný nielen lepšie a pružnejšie reagovať na energetické ponuky a služby a profitovať z nich, ale sám by mal zohrávať aktívnu úlohu ako výrobca energie.

2.5. Komisia hovorí o stratégii postavenej na troch pilieroch, ktorá pozostáva z

a) posilnenia postavenia spotrebiteľov;

b) technických inovácií v oblasti „výstavby inteligentných domov a sietí“ s

c) osobitnou pozornosťou venovanou správe a ochrane údajov;

a ktorá by sa mala realizovať podľa 10-bodového plánu opatrení.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV výslovne víta analýzu Komisie a dôrazne podporuje predložené návrhy. Je nevyhnutné, aby bol spotrebiteľ stredobodom európskej energetickej politiky a energetickej politiky členských štátov, pretože významný pokrok pri dosahovaní niektorých cieľov na ceste k trvalo udržateľnej dodávke energie efektívne využívajúcej zdroje možno akceptovať a dosiahnuť len vtedy, keď spotrebiteľia zo všetkých vrstiev spoločnosti budú mať možnosť aktívnej a zodpovednej účasti v zmysle prekrývajúcich sa cieľov v oblasti energetickej a environmentálnej politiky.

3.2. EHSV konštatuje, že v energetických systémoch mnohých členských štátov je štrukturálny a strategický význam spotrebiteľa výrazne obmedzený v dôsledku nedostatočného regulačného rámca. Tento rámec odráža skutočnosť, že aktívna úloha spotrebiteľa nenašla doteraz dostatočné politické pochopenie. V tejto súvislosti sa považujú za vhodné návrhy realizovať stanovené ciele (o. i. zníženie spotreby energie prostredníctvom zvýšenej energetickej účinnosti a úspory energie, prechod výroby energie na čistejšie zdroje energie, lepšie prispôbenie spotreby variabilnejšej ponuky v budúcnosti, odľahčenie a zefektívnenie sietí prostredníctvom ponuky na strane dopytu, angl. „Demand Side Management“, zvýšenie počtu účastníkov) spôsobom, ktorý bude pre spotrebiteľov transparentný a nákladovo efektívny.

3.3. Dať spotrebiteľom viac práv a možností zároveň znamená vysvetliť im, že aj oni nesú zodpovednosť a že musia akceptovať nutnosť prispôbiť sa. To je pre mnohých nové.

3.4. Túto zodpovednosť nie je možné vnútiť, musia si ju osvojiť všetky strany (vrátane politiky), ktoré ju musia prevziať. To je dôvod, prečo je naliehavo potrebné rozšíriť účasť spotrebiteľov na rozhodnutiach v oblasti energetického sektora, na investíciách do výrobných zariadení, energetických sietí (vrátane aplikácií „Smart Grid“) a do zásobníkov a ich riadenia.

3.5. Náklady na energiu musia byť pre spotrebiteľov dostupné (čo predstavuje problém pre konkurencieschopnosť, ako aj pre energetickú chudobu), ale aj spravodlivé (v zmysle spravodlivého rozdelenia záťaže a výhod). Ceny energie a technológií v minulosti často zvýhodňovali tých, ktorí disponovali konkrétnymi znalosťami a skúsenosťami, zručnosťami, ako aj finančnými a technickými zdrojmi, a vedeli ich uplatňovať. Systém, ktorý sa nesnaží odstrániť túto nerovnováhu, oslabuje dôveru znevýhodnených spotrebiteľov na trhu.

3.6. EHSV súhlasí s Komisiou, že energetickú chudobu, ktorá je narastajúcim sociálnym problémom, možno najlepšie odstrániť pomocou opatrení v oblasti sociálnej politiky. Zároveň je dôležité, aby bol nový prístup s dôrazom na spotrebiteľov energie zameraný na odstránenie nerovnováhy a nerovností na trhu.

3.7. V oznámení sa právom veľmi jasne stanovuje, že – okrem prístupu k informáciám – je hlavným faktorom pre rozhodnutia spotrebiteľov koncová cena (brutto). Aj keď majú obyvatelia výrazne vyššie povedomie o otázkach zmeny klímy, ako aj pozitívny postoj voči energii z obnoviteľných zdrojov, o úspore energie, realizácii opatrení v oblasti energetickej efektívnosti a udržateľných zdrojoch energie rozhoduje predovšetkým cena. Pritom je potrebné zabezpečiť, aby najmä zraniteľní spotrebiteľia neboli plne vystavení nárazovým extrémnym nárastom cien, ale aby boli zavedené (technické) mechanizmy, ktoré im takmer automaticky poskytnú želané výhody.

3.8. Nastal nový vývoj v tom zmysle že spotrebiteľia požadujú nielen poľnohospodárske výrobky z miestnej produkcie, ale aj „regionálnu energiu“ zo zariadení využívajúcich energiu z obnoviteľných zdrojov. Regulačný režim takmer všade bráni uspokojeniu tohto zvýšeného dopytu na základe ponuky energetických spoločností – najmä tých, ktoré spotrebiteľom umožňujú priamy vplyv na rozhodnutia podnikov, napríklad v prípade občianskych energetických spoločností alebo niektorých mestských prevádzok.

3.9. To je dvojnásobne neuspokojivé. Na jednej strane chýba efektívny výsledok na trhu, pretože nie sú pokryté preferencie a potreby spotrebiteľov. Na strane druhej zvyšujú miestne ponuky zelenej energie hodnotu energie vo všeobecnosti a spotrebiteľov energie motivujú k rozsiahlym opatreniam v oblasti úspory energie a energetickej efektívnosti, ako aj k využívaniu možností flexibility na kompenzáciu kolísania výroby elektriny z obnoviteľných zdrojov.

3.10. EHSV považuje za dôležitý prístup Komisie rozpoznať, väčšmi zohľadniť a podporiť miestny odbyt, ako aj intenzívne presadzovať zapojenie miestnych účastníkov trhu aj s cieľom predstaviť skutočnú cenu v mieste spotreby a nie v mieste výroby.

3.11. Otázka, ako budú nové energetické systémy navrhnuté, má strategický význam. Na vytvorenie čo najefektívnejšieho celkového systému je potrebná hospodárska súťaž. Presahuje to však rámec výroby a klasického predaja na trhu. Jednostranné konštatovania týkajúce sa konkrétneho nastavenia trhu alebo systému, ako to robia jednotlivé členské štáty, sú preto často unáhlené. Treba prekonať najmä samostatné vnímanie výroby na jednej strane a predaja na strane druhej, rovnako ako odvetvové rozlišovanie medzi elektrinou, vykurovaním a dopravou.

3.12. Energetické systémy sa hodnotia podľa toho, do akej miery zodpovedajú týmto požiadavkám. V prípade vykurovania a dopravy bol na rozdiel od elektriny spotrebiteľ vždy väčšmi integrovaný do príslušných regionálnych procesov. Úspechy pri dosahovaní cieľov v oblasti energetickej a environmentálnej politiky možno lepšie dosiahnuť pri snahe prispôsobiť konfiguráciu energetických systémov predpokladu integrácie a účasti spotrebiteľov, ako aj konvergenzie sektora energetiky, vykurovania a dopravy. V tejto súvislosti je veľmi dôležitá nadradenosť decentralizovaných energetických systémov. EHSV poukazuje na svoje stanovisko na tému Vytváranie trhu s energiou ⁽⁵⁾.

3.13. Veľká pozornosť by sa mala venovať použiteľnosti nových systémov, ktoré musia byť jednoduché a transparentné a v žiadnom prípade nesmú preťažovať spotrebiteľa. Na jej zabezpečenie sú k dispozícii technické prostriedky.

3.14. V prvom rade je však nutné vytvoriť v Európe jednotný rámec, pomocou ktorého budú do ceny energie zahrnuté všetky náklady spojené s výrobou energie vrátane externých nákladov. Vyžaduje sa absolútna transparentnosť nákladov ⁽⁶⁾, pričom spotrebiteľ si musí vedieť jednoducho a spoľahlivo vyložiť konečné spotrebiteľské ceny. Falošné cenové signály, ktoré vznikajú na základe priamych alebo nepriamych dotácií určitých zdrojov energie, nemožno vyrovnáť žiadnou takouto transparentnou, flexibilnou a otvorenou reguláciou trhu.

⁽⁵⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

⁽⁶⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

4. 1. pilier: posilniť postavenie spotrebiteľov, aby mohli konať

4.1. Všeobecné pripomienky

4.1.1. Úloha spotrebiteľa v sektore energetiky by sa v prípade politickej vôle mohla v nadchádzajúcich rokoch zásadne zmeniť. Preto je celkom namieste, aby sa tomuto segmentu v oznámení Komisie venoval čo najväčší priestor. Netýka sa to len technických a obchodno-právnych otázok, ale aj zásadných štrukturálnych zmien, na ktorých konci stoja demokratickejšie energetické procesy.

4.1.2. Aby mohol spotrebiteľ lepšie a zodpovedne riadiť svoju spotrebu, okrem lepších informácií potrebuje na začiatok technické a hospodárske **podmienky**. Tam, kde individuálna spotreba dodnes nie je zistená (a tým ani fakturovaná), resp. ju nemožno zistiť, a teda ani fakturovať, je potrebné rýchlo konať. Pri nevyhnutnej inštalácii nových meračov by sa malo rovno staviť na inteligentné meranie (*smart metering*).

4.1.3. Podľa Komisie by malo urýchlene dôjsť k zlepšeniu informácií o spotrebe, ako aj k tomu, aby približne 28 % spotrebiteľov, ktorí údajne po roku 2020 ešte stále nebudú mať žiadny prístup k „inteligentným meračom“, mali právo získať takéto merače na požiadanie. Hospodárske podmienky sa uvádzajú iba vtedy, ak budú koncovým zákazníkom v plnej miere ponechané potenciálne úspory, ktoré nebudú vyrovnané prostredníctvom nových paušálov.

4.1.4. Aby bolo možné urýchlene zaviesť inteligentné merače, táto služba musí byť pre spotrebiteľov nákladovo neutrálna. Ich inštalácia sa pripočíta k sieťovým nákladom. Pre výrobcu je potrebné vytvoriť jednotné a prísne rámce k otázkam ochrany údajov a komunikačných protokolov.

4.1.5. Neutralita nákladov je však zásadným a nevyhnutným kritériom prijatia inteligentných meračov (*smart meter*) spotrebiteľmi. Takisto je potrebná aj veľká dôvera v prevádzkovateľov siete, dodávateľov a distribútorov elektriny, ktorí zhromažďujú a vyhodnocujú údaje. Táto dôvera vzniká o to ťažšie, čím viac sú spotrebiteľia vzdialení od týchto podnikov. EHSV preto nepochybuje, že pre spotrebiteľov je potrebné zabezpečiť najvyššiu úroveň ochrany údajov, čo o. i. znamená, že majú úplný prístup ku všetkým údajom.

4.1.6. V súčasnosti už spotrebiteľia majú k dispozícii možnosti vyhľadávania výhodnejších ponúk na existujúcich trhoch. Tvrdenie Komisie, že „*zmena dodávateľa musí byť technicky jednoduchá, rýchla a spoľahlivá*“, by v Európe, ktorá bola vytvorená, aby podporovala voľný pohyb tovaru, mala byť samozrejmosťou. Zrušenie poplatkov a sankcií za zmenu dodávateľa by sa preto nemalo „*zvážiť*“⁽⁷⁾, ale realizovať.

4.1.7. Možnosť výberu dodávateľa a vyjednávania zmluvných podmienok je základnou súčasťou hospodárskej súťaže na trhu. V tejto súvislosti je ukazovateľom frekvencia zmeny dodávateľa. K zmene dodávateľa dochádza častejšie, ale v mnohých členských štátoch existuje veľmi nízka miera prechodu k iným poskytovateľom⁽⁸⁾. Je to výsledkom nedostatočných informácií pre spotrebiteľov a ďalších pretrvávajúcich prekážok na trhu.

4.1.8. Aj keď je zmena dodávateľa pre spotrebiteľa dôležitým nástrojom, fungovanie hospodárskej súťaže nemožno stanoviť len na základe miery prechodu k iným poskytovateľom a podľa ceny. Spokojnosť zákazníkov, miestne väzby, ako aj sociálna angažovanosť miestnych subjektov už teraz zohrávajú čoraz dôležitejšiu úlohu pri výbere dodávateľa, rovnako ako zastúpenie zodpovedného subjektu na mieste. Spotrebiteľia sa čoraz viac zaujímajú nielen o to, ako sa elektrina vyrába, ale aj o to, kde a kto ju vyrába. Z tohto dôvodu je dôležité, aby mal spotrebiteľ možnosť slobodne si vybrať nielen predajcu elektriny, ale aj výrobcu energie.

4.1.9. Preto bude dochádzať k **hospodárskej súťaži o cenu a kvalitu**. V prípade transparentnosti sieťových a výrobných nákladov by okrajovo drahšie vyrobená elektrina s menším podielom nákladov na dopravu mohla byť celkovo výhodnejšia, čo si však pri podiele sieťových nákladov vyžaduje ceny v závislosti od vzdialenosti, rovnako ako možnosť bezprostredne a samostatne predávať elektrinu vyrobenú z obnoviteľných zdrojov energie za spravodlivých podmienok hospodárskej súťaže ako takých.

⁽⁷⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽⁸⁾ Pozri ACER/CEER: *Výročná správa o výsledkoch monitorovania vnútorného trhu s elektrinou a zemným plynom v roku 2013*, október 2014, s. 69.

4.1.10. Výbor súhlasí s Komisiou, že ciele sociálnej, štrukturálnej a regionálnej politiky nemožno dosiahnuť prostredníctvom štátom kontrolovaných/regulovaných cien energie.

4.1.11. EHSV považuje za mimoriadne dôležité tvrdenia o „reakcii na strane spotreby“, o „vlastnej výrobe a spotrebe“, ako aj o „zvýšení účasti spotrebiteľov prostredníctvom sprostredkovania a kolektívnych systémov“, keďže sa tu otvárajú úplne nové trendy.

4.2. Reakcia na strane spotreby

4.2.1. Úspechy opísané v dokumente Komisie o zavedených reakciách na strane spotreby, o. i. prostredníctvom dynamickej tvorby cien (v zmluvách o dodávke elektriny) a o flexibilnej, automatizovanej reakcii na strane spotreby pôsobivo dokazujú tvrdenie, že „energetická efektívnosť a reakcia na strane spotreby sú často lepšími možnosťami vyváženia ponuky a dopytu než výstavba alebo udržiavanie v prevádzke väčšieho počtu elektrární alebo sieťových vedení“⁽⁹⁾.

4.2.2. K aktívnej účasti spotrebiteľov však dôjde len vtedy, keď výhody pružných taríf v primeranej lehote vyvážia prípadné nevyhnutné investičné náklady. Preto musia cenové signály skutočne súhlasiť, t. j. musí sa to odraziť na voliteľných spotrebiteľských cenách, keď vysoké množstvo ponuky energie (napr. pri veľkom vetre alebo slnečnom žiarení) narazí na menší dopyt, resp. vysoký dopyt na menšiu ponuku.

4.2.3. Cenové signály sa spotrebiteľovi musia oznamovať pokiaľ možno automaticky, aby ich mohol využívať. Na to sú pokiaľ možno potrebné samoregulačné systémy. V opačnom prípade by z toho profitovali iba technicky zdatní zákazníci. Rozhodnutie, do akej miery sa na týchto trhoch zúčastní, musí prijať spotrebiteľ.

4.2.4. Očakáva sa, že „noví, aktívni spotrebiteľia“ sa na reakcii na strane spotreby zúčastňujú o to intenzívnejšie, čím bezprostrednejšie sa sami zúčastňujú na rozhodnutiach o infraštruktúrnych opatreniach a čím viac sa zúčastňujú na investíciách a riadení výrobných zariadení, sietí a zásobníkov. To je dôvod, prečo majú všetky formy účasti občanov a energie pre občanov, resp. ostatné štruktúry pre výrobcov-spotrebiteľov organizované Spoločenstvom veľký význam. Tieto súvislosti sú však v oznámení Komisie príliš málo vyjadrené.

4.3. Vlastná výroba a spotreba – Výrobca-spotrebiteľ v prostredí energetiky budúcnosti

4.3.1. Spotrebiteľia môžu prostredníctvom reakcie na strane spotreby prispôbiť nielen svoju spotrebu energie. Komisia právom uvádza, že „Kombinácia decentralizovanej výroby a skladovania s flexibilitou na strane spotreby môže ďalej spotrebiteľom umožniť stať sa vlastnými dodávateľmi a správcami (časť) svojich energetických potrieb, ktorí budú výrobcami a spotrebiteľmi, a tým znížiť účty za energiu“⁽¹⁰⁾.

4.3.2. Podarí sa to však len vtedy, ak bude existovať skutočne nová tvorba trhu zameraná na stanovené ciele a nebudú žiadne pokusy o novú koncepciu súčasného systému tak, aby si v ňom nové zdroje energie našli svoje miesto⁽¹¹⁾.

4.3.3. Je potrebné vytvoriť nové motivačné programy, ktoré odmeňujú systémové formovanie vlastnej spotreby, priamu dodávku, ako aj skladovanie energie v čase špičky a pravidelné dodávky energie. To si vyžaduje nielen nanovo stanoviť kritériá pre prevádzkyschopnosť systému, ale aj nové poňatie toho, čo v čoraz decentralizovanejšom svete energie môže byť „energetickým systémom budúcnosti“. V každom prípade je však neprijateľné držať sa predchádzajúceho chápania systému, ktorý pochádza z čias, keď hlavné trvalé zaťaženie predstavovali bežné atómové a uhoľné elektrárne.

⁽⁹⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽¹⁰⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽¹¹⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 2.

4.3.4. Komisia vo svojom oznámení uvádza ďalšie výhody decentralizovanej výroby energie z obnoviteľných zdrojov, o. i. aj to, že môže dôjsť k obmedzeniu sieťových strát a preťaženiu, vďaka čomu môže dôjsť k úspore sieťových nákladov. EHSV to vníma rovnako, aj keď tieto výhody neboli doteraz v členských štátoch dostatočne uznané a zohľadnené.

4.3.5. Z podrobného opisu výhod tohto nového prístupu v pracovnom dokumente priloženom k tomuto oznámeniu⁽¹²⁾ zreteľne vyplýva, že tento „prístup orientovaný na výrobcu-spotrebiteľa“ bude viac ako „len“ zmysluplné doplnenie „centralizovaných zdrojov výroby“. Ide o samostatnú možnosť voľby spotrebiteľov prevziať aktívnu úlohu v budúcom energetickom systéme prostredníctvom vlastnej výroby a spotreby, skladovania a tiež vlastného predaja.

4.3.6. Komisia však vo svojom oznámení dostatočne nedefinuje vlastnú výrobu a spotrebu. Z príkladov v pracovnom dokumente uvedených v prílohe k oznámeniu⁽¹³⁾ skôr vyplýva, že vlastnú výrobu a spotrebu chápe len v obmedzenej miere. Podľa EHSV to však treba vnímať v širších súvislostiach, než vidieť za sieťovým meračom iba vlastnú energiu vyrobenú na vlastnom zariadení; napr. fotovoltaickú energiu získanú z domáceho strešného zariadenia, t. j. každú energiu získanú bez využitia/prenosu prostredníctvom verejnej siete. Totožnosť osoby medzi prevádzkovateľom zariadenia a koncovým spotrebiteľom, z ktorej sa doteraz vychádzalo, sa považuje za prezradenú, pretože zahŕňa iba osobitnú formu samozásobovania.

4.3.7. Vznikajú rozsiahlejšie štruktúry orientované na výrobcu-spotrebiteľa, aj keď v súčasnosti čelia mnohým prekážkam. Patrí sem napríklad obchodný model, že energetické družstvá predávajú svoju energiu priamo svojim členom alebo že občianske energetické spoločnosti distribuuju svoju energiu v priamej územnej blízkosti spotrebiteľov energie bez toho, aby sa uvádzala na trh prostredníctvom burzy alebo predajcu. Realizácia takýchto modelov by výrazne posilnila novú, aktívnu úlohu spotrebiteľa a otvorila by nové modely obchodovania, ktoré sa musia zohľadniť v novom prístupe s dôrazom na spotrebiteľov energie.

4.3.8. Rozšírenie pojmu vlastnej výroby a spotreby je dôležité aj preto, pretože doterajší príliš restriktívny výklad (totožnosti osoby prevádzkovateľa zariadenia a koncového spotrebiteľa) bol zameraný len na určitú skupinu „aktívnych spotrebiteľov“. Vlastnú výrobu a spotrebu tak môže realizovať iba časť spotrebiteľov, ktorí disponujú dostatočným kapitálom na investície do zariadení, a najmä dostatkom miesta (napríklad vo svojich budovách alebo na nich) na ich výstavbu. Prakticky vylúčení by boli napríklad prenajímatelia; rovnaký problém vzniká aj u priemyselných spotrebiteľov, najmä v prípade menších prevádzok alebo prevádzok bez vlastných veľkých súkromných plôch.

4.3.9. Rozsiahlejšie formy vlastnej výroby a dodávok, ktoré využívajú verejné siete, – samozrejme za poplatok – predstavujú naproti tomu modely, ktoré aj prenajímateľom, menším prevádzkam alebo členom družstiev atď. umožňujú zohrávať aktívnu a zodpovednú úlohu na trhu s energiou ako výrobcovia-spotrebiteľia a zarobiť, resp. ušetriť peniaze. Zhrnutie pojmu vlastnej výroby a spotreby do definície je preto z hľadiska sociálnej politiky nespravodlivé a z hľadiska hospodárskej politiky diskriminačné.

4.4. Účasť spotrebiteľov prostredníctvom sprostredkovania a kolektívnych systémov

4.4.1. Komisia hovorí aj o „kolektívnych systémoch a spoločných iniciatívach, (ktoré) sú čoraz častejším javom v mnohých členských štátoch. Čoraz viac spotrebiteľov je zapojených do kolektívnej vlastnej výroby a systémov spolupráce, ktorých cieľom je lepšie riadiť vlastnú spotrebu energie. Výsledkom týchto inovácií **zo strany** spotrebiteľov sú takisto inovácie **pre** spotrebiteľov a zavádzajú sa nimi nové obchodné modely. Vznikajú spoločnosti poskytujúce energetické služby, agregátori, sprostredkovatelia, iné sprostredkovateľské spoločnosti a často aj spotrebiteľské organizácie, aby spotrebiteľom pomohli dosiahnuť lepšie zmluvné podmienky a zároveň ich oslobodili od administratívnych postupov a zdĺhavého výskumu. Otvárajú sa tak aj nové príležitosti pre miestne spoločenstvá a orgány, ktorých regionálne a miestne iniciatívy v oblasti energetiky môžu priniesť hodnotné prepojenie medzi politickými činiteľmi, občanmi a inovátormi na miestnej úrovni“⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ SWD(2015) 141 final z 15. 7. 2015.

⁽¹³⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 12.

⁽¹⁴⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

4.4.2. Zo štúdie na tému „Energia pre občanov“⁽¹⁵⁾, ktorú vypracoval EHSV, jasne vyplýva, že možno uviesť ešte celý rad ďalších výhod (napr. získanie súhlasu pri zakladaní nových zariadení, možnosti rozvoja regionálneho hospodárstva, financovanie investícií). EHSV vo všetkých navštívených členských štátoch zaznamenal veľkú ochotu občianskej spoločnosti aktívne podporovať a/alebo samostatne realizovať príslušné súkromné modely, resp. modely Spoločenstva. Tieto modely však často narážajú na právne požiadavky, byrokratické prekážky alebo na inú vedome či nevedome vytvorenú diskrimináciu.

4.4.3. Len jeden príklad: občania, ktorí spoločne prevádzkujú občiansku veternú turbínu, často nemôžu priamo odoberať a využívať vlastnú energiu, ale musia ju predávať prostredníctvom predajcu a následne ju späť odkúpiť. To však nie je to, čo EHSV chápe pod pojmom „aktívna účasť na trhu“.

4.4.4. Komisia v úvode oznámenia síce označuje „bránenie spotrebiteľom vo vlastnej výrobe a spotrebe“ za problém, ktorý sa dá vyriešiť, ale bez toho, aby dostatočne vysvetlila, kde a ako k takémuto bráneniu konkrétne dochádza a čo je potrebné urobiť na jeho odstránenie. Zo skúseností mnohých členských štátov vyplýva, že vnútroštátne regulačné orgány v širšom zmysle často *de facto* bránia vlastnej výrobe a spotrebe, vlastným alebo priamym dodávkam, alebo ich aspoň hospodársky alebo byrokraticky sťažujú; ako príklad možno uviesť Španielsko a Nemecko. Výbor preto žiada Komisiu, aby vypracovala samostatný dokument a zapojila sa do konzultačného procesu, ktorý nadväzuje na pracovný dokument priložený k oznámeniu⁽¹⁶⁾ a aby opísala, s akými úmyselnými, resp. neúmyselnými znevýhodneniami sa stretávajú prístupy orientované na výrobcu-spotrebiteľa, akým byrokratickým prekážkam čelia a ako možno odstrániť pretrvávajúcu diskrimináciu.

To tiež znamená, že Komisia bude kriticky analyzovať, či sú jej vlastné pravidlá štátnej pomoci v súlade s tvrdeniami uvedenými v oznámení Komisie. Už dnes možno konštatovať, že v usmernení o štátnej pomoci v oblasti ochrany životného prostredia a energetiky⁽¹⁷⁾ nie je vlastnej spotrebe, sebestačnosti a priamej dodávke energie venovaná dostatočná pozornosť.

4.4.5. Nezávislosť veľkoobchodníkov by mala byť zahrnutá aj do diskusie o úlohe sprostredkovateľov. V záujme jej zachovania by mala význam ďalšia diskusia o obchodných modeloch sprostredkovateľov a otázka, kto sú ich odberatelia.

5. 2. pilier: výstavba inteligentných domov a sietí

5.1. Nový energetický systém vychádza zdola. Prepojené spotrebiče tvoria inteligentné domy, tie zas budovy a tieto zase aktívne časti siete. „Inteligentné domy“ sú prakticky základom nových energetických systémov a tiež vhodným miestom na získavanie poznatkov a skúseností pre nových, aktívnych „spotrebiteľov“. Je potrebné lepšie informovať o nových možnostiach, ktoré sú k dispozícii.

6. 3. pilier: osobitná pozornosť správe a ochrane údajov

6.1. Jednotné a spoľahlivé smernice o ochrane údajov sú základom a predpokladom na urýchlené zavedenie moderných komunikačných systémov orientované na budúcnosť. V tejto súvislosti je potrebné stanoviť:

- ktoré údaje pre optimálnu prevádzku musia byť vôbec povinne zhromaždené,
- ako musia byť tieto údaje zakódované,
- kde a ako dlho musia byť uložené,
- a kto môže nariadiť ich vymazanie.

6.2. Pre EHSV je dôležité, aby spotrebiteľ bol a zostal vlastníkom svojich údajov a aby mal nad nimi úplnú kontrolu a neobmedzený prístup k nim, aby tieto údaje mohol kontrolovať, upravovať, vymazať a vziať si ich so sebou pri zmene dodávateľa.

V Bruseli 20. januára 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁵⁾ EHSV: *Zmeniť budúcnosť energetiky: EHSV o úlohe občianskej spoločnosti pri vykonávaní smernice EÚ o energii z obnoviteľných zdrojov* (EESC-2014-04780-00-04-TCD-TRA (SK)).

⁽¹⁶⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 12.

⁽¹⁷⁾ Ú. v. EÚ C 200, 28.6.2014, s. 1.